

Başvuru: 14 Mayıs 2016

Revizyon gönderimi: 13 Aralık 2016

Kabul: 20 Aralık 2016

OnlineFirst: 30 Aralık 2016

Copyright © 2016 • İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

tjs.istanbul.edu.tr

DOI 10.16917/iusosyoloji.284532 • Aralık 2016 • 36(2) • 393–410

Araştırma Makalesi

Yaşlanmadan Yaşamak: Farklı Gelir Düzeyindeki Kadınların Anti-Aging Davranışları Üzerine Bir Araştırma*

Nilüfer Korkmaz Yaylagül¹
Akdeniz Üniversitesi

Gülgün Gündüz³
Akdeniz Üniversitesi

Suzan Yazıcı²
Akdeniz Üniversitesi

Cem Oktay Güzeller⁴
Akdeniz Üniversitesi

Öz

Anti-aging ya da “yaşlanma karşıtı”, yaşlanmayı önleme, geciktirme anlamına gelmektedir ve sağlığı koruyan ve yaşlanmayı önleyen aktivitelerden, kozmetik ürünlere, cerrahi ve tıbbi müdahalelere kadar pek çok konuyu içermektedir. Türkiye’de hem yaşlanma karşıtı uygulamalara hem de bu konunun toplumsal boyutuna yönelik bilimsel araştırmaların azlığı bu konuda yeni araştırmaların yapılması ihtiyacını doğurmaktadır. Anti-aging uygulamalarının çoğunlukla ekonomik bir boyutunun olması ise ele alınması gereken önemli bir sorunu teşkil etmektedir. Bu araştırmada farklı sosyoekonomik statüdeki kadınların bu uygulamalarla ilgili eğilimlerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Antalya’da yaşayan 605 katılımcıyla yapılan kesitsel araştırmada anti-aging uygulamalarına ilişkin görüşler ve uygulamalar katılımcıların gelir düzeylerine göre karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların yaşlanma karşıtı uygulamaları çoğunlukla gençlik ve güzelliğe yönelik uygulamalar olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların harcadıkları para ve uygulama sıklığının gelir düzeyleri ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanında katılımcıların anti-aging uygulamalarının ve kapsamının kadınlar arasında tam olarak bilinmemekte olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonuçları anti-aging kavramının toplumda algılanışına yönelik yeni araştırmaların yapılması gerektiğini göstermiştir.

Anahtar kelimeler

Anti-Aging • Yaşlanma karşıtı • Gençlik • Güzellik • Kadın

* Bu araştırma Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Koordinasyon Birimi (BAP) tarafından desteklenmiştir.

1 **Yetkilendirilmiş yazar:** Nilüfer Korkmaz Yaylagül (Yrd. Doç. Dr.), Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, 07058 Antalya. Eposta: niluferyaylagul@akdeniz.edu.tr

2 Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, 07058 Antalya. Eposta: dottorsuzan@gmail.com

3 Akdeniz Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, 07058 Antalya. Eposta: gulgungunduz@akdeniz.edu.tr

4 Akdeniz Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, 07058 Antalya. Eposta: cemguzeller@akdeniz.edu.tr

Atıf: Korkmaz Yaylagül, N., Yazıcı, S., Gündüz, G. & Güzeller, C. O. (2016). Yaşlanmadan yaşamak: Farklı gelir düzeyindeki kadınların anti-aging davranışları üzerine bir araştırma. *Sosyoloji Dergisi*, 36, 393–410.

“Herkes uzun yaşamak ister ama kimse yaşlanmak istemez”

Jonathan Swift

Yaşlanma insanların görüntüsünde ve vücut fonksiyonlarında çeşitli değişiklikler oluşturan ve en son olarak ölüme götüren doğal bir süreçtir. Hijyen ve yaşam koşullarının gelişmesi ve tıpta koruyucu hekimlik ve tedavi alanındaki gelişmeler, insan ömrünün uzamasını sağlamıştır (Büken & Büken, 2003). Uzayan ömürle yaşlılık dönemi de uzamakta, uzun ömürlü kişiler yaşlılığın birlikte getirdiği birçok sorunu da yaşamak durumunda kalmaktadırlar.

İnsanlar doğal olarak yaşlanma sonucu oluşan hastalıkları önlemek, güç kaybını engellemek ve daha uzun süre genç ve sağlıklı kalmak isterler. İşte bu amaçla geliştirilen anti-aging/yaşlanma-karşıtı uygulamalar, yaşlanmayı engelleme/geciktirme yaklaşımlarının tümü olarak tanımlanmıştır (Cankurtaran, 2006). Yaşlanma karşıtı uygulamalar beslenmenin ayarlanması, kilo kontrolü, temiz çevrede yaşam, egzersiz yapma ve aktif yaşam, kozmetiklerden yararlanma, hormonal düzensizlikleri kontrol altında tutma, hayata pozitif bakma, stres yönetimi ve en önemlisi genetik açıdan risk tanıları ve danışmanlığı gibi birçok konu ve uygulamaları içermektedir (Cankurtaran, 2008).

İnsanın doğa karşısındaki çaresizliği, yeryüzünde var olduğundan beri onu ölümsüzlüğe ilgi duymaya ve ölümden ve yok olmaktan korkmaya itmiştir. İnsanlık tarihinde ve mitolojide bunun pek çok örneğini görmek mümkündür. İnsanın ölümlülüğe karşı en önemli mücadelesi “Gılgamış Efsanesi”nde cisimleşmiştir. Modernleşme sürecinde ise bilimsel çabalar, bu arayışa dâhil olmuştur. Biyomedikal alandaki araştırmaların sayısının artması modern dönemde yaşlanma karşıtı araştırmaları hızlandırmıştır (Cicirelli, 2011; Holliday, 2009; Keleştimur, 2002). Avrupa’da anti-aging araştırmaları 1960-70’lerde gençleştirme tedavileri ve iksirleri üreten Gerovital adlı enstitülerin kurulması ile başlamıştır. Ardından Sovyetlerde, daha sonra ise Japonya’da benzer enstitüler açılmıştır. Bu enstitülerin açılması, genç kalmaya yönelik bir pazar yaratmıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde ise gençleşme ürünleri öncelikle ilaçlarla ve besin destekleriyle pazarını genişletmiştir. Bu dönemde eş zamanlı olarak bu alana yönelik kitaplar hızla yayınlanmaya ve üretilmeye başlamıştır. İletişim teknolojileri alanındaki gelişmeler de internet aracılığıyla bu tür ürünlerin tanınmasında ve pazarlanmasında büyük bir kolaylık sağlamıştır. 1993 yılında ABD’de kurulan Amerikan Anti-aging Akademisi (American Academy of Anti-aging Medicine) anti-aging araştırma projelerinin büyümesine ve yaygınlaşmasına neden olmuştur. Akademi yayın organlarıyla yayınların artmasını desteklemekte, ayrıca tüm dünyadan hemşireler, doktorlar, biyologlar, dişçiler, beslenme uzmanları, diyet uzmanları, spor eğitmenleri, masörler, eczacılar ve doğal tedavi uzmanları gibi bu alanda çalışma yapanları bir araya getiren kongreler, toplantılar düzenlemekte, bu alanda sertifikalar vermektedir (Binstock & Fishman, 2010; Clark, 2008).

Anti-aging'in gelişimini tarihsel süreçte üç döneme ayırmak mümkündür. Birincisi anti-aging'in hastalıkların azaltılması olarak anlaşıldığı 1980'lerdir. Bu dönemde anti-aging çalışmaları uzayan ömürde hastalıklarla geçen dönemin kısaltılmasını ve yaşlılık döneminde hastalıkların azaltılmasını hedeflemiştir. 1990'lardaki ikinci dönemde ise genetik alandaki gelişmelerin de etkisiyle yaşlanmanın yavaşlatılması amaçlanmıştır. Bu dönemdeki eğilim yaşlanma sürecinin maksimum oranda yavaşlatılması ve yaşamı uzatmanın hedeflenmesini içermektedir. Son dönemde ise yaşlanmayı durdurma hedeflenmektedir. Bu dönemde sıklıkla karşımıza çıkan yetişkinlerde yaşlanmanın tersine çevrilmesi, diriliğin sürdürülmesi, rejuvanasyon/gençleştirme çalışmaları bu alandaki eğilimleri göstermektedir (Bains, 2008; Binstock & Fishman, 2010; Fishman, Binstock & Lambrix, 2008).

Anti-aging çalışmalarının ve pazarının yaygınlaşmasının yaşlanma ve yaşlılıkla ilgili nedenleri arasında doğal bir süreç olan yaşlılığın tedavi edilecek bir hastalık gibi algılanmasının önemli bir yeri vardır. Yaşlılık hastalık olarak görüldüğünde ise tıbbi çözümler üretmek tıp biliminin bir görevi hâline gelmektedir (Neilson, 2012). Bunun toplumsal bir algı hâline gelmesi kitle iletişim araçları yardımıyla kolaylaşmıştır. Diğer önemli sebep küresel olarak nüfusun yaşlanması olgusu ve uygulanan ekonomi politikalarıyla birlikte nüfusun yaşlanmasının ekonomik bir yük olarak kabul edilmesidir. Kişinin yaşlılık döneminde sağlıklı ve bağımsız bir yaşam sürdürebilmesi devletler üzerindeki sağlık ve bakım yükünü azaltması bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Yaşlanma bir yük olarak görüldüğünde yaşlanmanın önlenmesi, hem toplumsal açıdan hem bireysel açıdan önem kazanmaktadır (Belek, 2001; Cardona, 2008; Fishman, Settersen & Flatt, 2010).

Bu gelişmeler ışığında yaşlanma karşıtı uygulamalar, özellikle son 20-30 yılda gelişmiş ülkelerde oldukça yaygınlaşmış ve muhtemelen bugün dünyada en hızlı gelişme gösteren uzmanlık alanı olmuştur (Franco ve ark., 2009; Mykytyn, 2008). Günümüzde sıkça kozmetik ve güzellik sektöründe kullanılmakta olan popüler bir kavram hâline gelmiştir. Bu nedenle anti-aging ifadesi kullanıldığında doğrudan bedene ve hazza yönelik kozmetik ve güzellik uygulamaları anlaşılmaktadır (Haber, 2001).

Hem popüler hem biyogerontolojik yaşlılık söyleminde beden önemli bir yer tutar. Temel söylem "bedenin bir makine olduğu ve yaşlılıkla, hastalıklarla mücadele ettiğidir" (Vincent, 2007). Yaşlanma ya da yaşlanmayı önleme bireyin sahip olduğu biyolojik varlığıyla ilgili olduğundan anti-aging'in nesnesi *bedendir*. Modernizmle birlikte önemli olan, bedenin kendisinden beklenilene yerine getirmesi, üretimi gerçekleştirme potansiyeline sahip olması, yani sağlıklı olmasıdır. Dolayısıyla bireye modernizmle birlikte bedenine iyi bakma sorumluluğu yüklenmektedir. Bu anlamda tıbbın gelişmesi ve bedenin bireyselleşmesi kapitalizmle ve modernizmle birlikte hız kazanmıştır (Nazlı, 2006).

Beden ön plana çıktığı anda ise toplumsal cinsiyet önemli hâle gelmektedir. Haz, tüketim ve beden üçlüsü kapitalist ekonomik sistemde erkekleri de kapsamakta, ancak kadınlara özellikle önem vermektedir. Çünkü kadınlar açısından beden günümüz toplumlarında bir sosyal sermaye aracı olmaktadır. Bedene yapılan her türlü yatırım bedeni medya, reklamlar, moda, spor, egzersiz, diyet vb. unsurlarla kalıplaştırılan dolayısıyla alınıp satılması kolaylaşan bir metaya dönüştürmekte, aynı zamanda toplumda genç-yaşlı, genç-başarılı, kilolu-başarısız, genç-verimli, yaşlı-verimsiz, bakımlı-geç ve bakımsız-yaşlı gibi kategorik algılara neden olmaktadır (Köse, 2011). Beden tüketilen bir nesne gibi metalaşmakta, üstelik bedenle kazanılan sosyal sermaye kadın için bu değer yargılarından beslenerek yaşamda önemli bir yere oturmaktadır.

Türkiye’de yaşlanma karşıtı araştırmalara bakıldığında bunların çoğunlukla, hemşirelik ve geriatri gibi tıbbi alanlarda gerçekleştirildiği ve ayrıca kozmetik, işletme gibi alanlarda pazarlama araştırmalarının sıklıkla yapıldığı görülmektedir. Sosyal bilimlerde ise anti-aging ile ilgili araştırmalar daha çok tüketim, beden, medya ve kadın temalarıyla ilgilidir (Atik & Örtün, 2008; Doğan, 2010; Eren, 2007; Ersöz, 2010; Mortaş, 2008; Odabaş, 2008; Oğuz, 2005).

Sağlıklı yaşlanmak ve genç kalmak, yapılan aktivitelerden beslenmeye, sosyal ilişkilere kadar bütün bir yaşam çevresinin ve koşullarının ürünüdür. Sağlıklı yaşam davranışlarında bireysel yaşam biçiminin ötesinde sosyoekonomik çevrenin önemine vurgu yapılmakta, sınıfsal eşitsizliklerin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını etkilediği belirtilmektedir (Koçoğlu & Akın, 2009). Bireyin sahip olduğu koşullar, sadece bireylerin kendi iradelerine bağlı olmayıp toplumsal olduğuna göre bu koşullar farklılaştığı ölçüde yaşlanma karşıtı uygulamalar ve bunun algılanması da farklılaşacaktır. Böylece yaşlanmanın önlenmesi konusu ile bireyin sosyoekonomik koşulları arasındaki ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada temelde farklı sosyoekonomik konumdaki kadınların yaşlanma karşıtı uygulamaları yapma pratikleri ve bunun gelir durumları ile ilişkisinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Günümüz toplumlarında gençlik ve güzellik, başarı, cinsellik, arzu edilirlilik gibi anlamlar taşımaktadır. İnsanların yaşlanmaya karşı durma çabaları genellikle gençlik ve güzele erişme çabalarıyla olmaktadır ki bu çabaların en önemli göstergesi deride gerçekleşmektedir. Cildin görünümü toplumda yaş, statü, refah gibi konularda önemli bir göstergedir. Dolayısıyla görünüm toplumda sosyal anlamlar içermektedir (Gupta & Gilchrest, 2005; Kligman & Koblenzer, 1997; Kumbasar & Gündoğar, 2009). Bu nedenle bu yazıda anti-aging uygulamalarından görünümün yaşlanmasına karşı yapılan uygulamalar ele alınmış ve yaygın olarak gerçekleştirilen, güneşten korunma, yüz kremi ve saç boyama uygulamaları analiz edilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Tipi ve Yeri

Bu çalışma ile farklı gelir düzeyinde olan kadınların fiziksel görünümüne yönelik anti-aging uygulamaları ile ilgili algıları ve uygulama sıklıklarını değerlendirmek amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada örneklem bilgilerinden bir evrene genelleme yapma amacı güdülmendiğinden bu araştırma temel bir araştırma niteliğindedir. Araştırma kesitsel ve karşılaştırmalı bir araştırmadır. Araştırma Antalya merkez ilçelerinden Konyaaltı, Muratpaşa ve Kepez ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Temel olarak farklı gelir gruplarına ve farklı eğitim seviyelerine mensup kadınların anti-aging eğilimlerinin saptanması ve karşılaştırılması hedeflendiğinden araştırma evreninin tespitinde Antalya'daki bu bölgelerin özelliklerinden yararlanılmıştır. Söz konusu bölgelerin sosyoekonomik konumları bu gruplar için kesin olarak belirleyici olmasa da bölgelerin genel özelliği araştırmaya kolaylık sağlamıştır. Ancak bu bölgeler doğrudan görüşülecek grupları sınırlandırmak ve tespit etmek için kullanılmamıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmada amaçlı örneklem seçilmiş, Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan Kepez, Konyaaltı ve Muratpaşa bölgelerinde farklı gelir gruplarından (alt, orta ve orta-üst gelir grubu) kişileri kapsayacak biçimde örneklem yapılmıştır. Antalya Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı ilçelerinin toplam nüfusu Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 1.082.334'tür. Kadın nüfusu ise 542.199'dur (Türkiye İstatistik Kurumu, 2014). Bu nüfus büyüklüğü için %95 güven aralığında örneklem büyüklüğü en az 384 kişi olmalıdır (Çıngı, 1994). Bu araştırmada örneklem 605 kişiden oluşmaktadır.

Görüşülen kadınları 18 yaş ve üzerinde olan kadınlar oluşturmaktadır. Yetişkinliğe geçiş ve sonrası dönemi kapsayan bu grubun seçilmesinin amacı, yaşlanma karşıtı uygulamalar konusunun bütün yetişkin kadınları ilgilendiriyor olmasıdır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırma iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada literatür araştırması sonucunda soru formu geliştirilmiş, pilot görüşmeler ve uzman görüşü sonrasında anket formuna son hâli verilmiştir. Anket formu, demografik bilgiler ve anti-aging uygulamaları ve gençlik güzellikle ilgili görüşleri içeren üç bölüm olmak üzere tasarlanmıştır.

Kepez, Konyaaltı ve Muratpaşa bölgelerinde 01 Mart 2013-01 Temmuz 2013 tarihleri arasında belirlenen Aile Sağlığı merkezleri aracılığıyla katılımcılara ulaşılmıştır. Aile sağlığı merkezlerinin dışlayıcı/kısıtlayıcı bir özelliği olmadığından

toplumun her kesimi bu merkezlere başvurabilmektedir. Bu nedenle aile sağlığı merkezleri anketörlerin görüşme yapılacak kişilere ulaşmasını kolaylaştıracak mekânlar olarak düşünülmüştür.

Araştırma için Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulu onayı (04.12.2012/282) ve Antalya Valiliğinden Aile Sağlığı Merkezleri için araştırma onayı alınmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcılar bilgilendirilerek onamları alınmıştır.

Çalışmada katılımcıların sosyoekonomik durumlarını tespit etmek hedeflenmiş, ancak hane geliri, kira, mal varlığı gibi sorularda katılımcıların yanıt vermede gönülsüz olmaları ve doğru yanıt alma olasılığının az olması sebebi ile katılımcılara sadece kendi gelir durumları sorulmuştur. Bu soru sosyoekonomik durumu belirlemede yetersizdir ve ancak temel bir veri oluşturabilir. Buna bağlı olarak gelir durumuna göre katılımcılar gruplandırılmıştır. Araştırmada en fazla geliri olan grup, geliri 3000 TL ve üzeri olan gruptur. Bu grupta da üst gelir grubuna sahip kişilere ulaşılamamıştır. Bu nedenle her gelir grubunun araştırmada temsil edildiği söylenemez. Ancak gelir farklılıkları bir ölçüt olarak alınabilir. Diğer bir konu örneklem seçimidir. Örneklem seçilirken katılımcıların gelir grupları temel alınmıştır, bundan dolayı katılımcıların eğitim düzeyi değerlendirmesinde katılımcıların normal dağılımı söz konusu değildir. Benzer şekilde katılımcıların eşit bir yaş dağılımı söz konusu olamamıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik ve non-parametrik analizlerden χ^2 istatistik analizleri kullanılmıştır. İstatistik analizler için Windows için SPSS 10.0 paket programı kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak $p < .05$ kabul edilmiştir.

Bulgular

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırma örneklemini 18 yaş ve üzeri 605 kadından oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 35 olup, yaşları 18 ile 83 arasında değişmektedir (sd 12.4). Araştırma grubu oldukça genç bir gruptan oluşmaktadır. Bu durumun kadınların anti-aging pratiklerini ileri yaş gruplarına göre daha sık uygulaması sonucu doğurmuş olması muhtemeldir.

Katılımcıların eğitim düzeyleri sorgulanmış, yarısından fazlasının %52,1 ile (n = 315) lisans ve üstü eğitim düzeyinde olduğu görülmüştür. Bunu sırayla lise eğitimi alanlar %32,1 (n = 194) ile ilköğretim düzeyinde eğitim alanlar %15,9 (n = 96) izlemektedir. Katılımcıların eğitim düzeyi Türkiye ortalamasına göre oldukça yüksek bulunmuştur. TÜİK verilerine göre ülkemiz kadın nüfusunun % 51'i ilköğretim mezunu, %15,6'sı lise mezunu, %14,5'i ise lisans ve üstü eğitim

düzeyindedir (TÜİK, 2015). Bu durumda daha önce de belirtildiği gibi eğitim düzeyi açısından araştırmanın bulgularını genellemek mümkün gözükmemektedir. Bununla birlikte kadınların eğitim düzeyi anti-aging pratiklerinin uygulama şekil ve sıklığını etkilemektedir. Özellikle güneşten korunma gibi sadece gençlik ve güzelliğe yönelik olmayan, sağlık ile ilişkili, bir duyarlılık gerektiren uygulamalarda bu fark görülmüştür, ancak makalenin hedefinin kadınların gelir düzeyine göre uygulama farklılıklarının karşılaştırılması olması sebebi ile eğitim düzeyine yönelik karşılaştırmalar yapılmamıştır.

Katılımcılar gelir düzeylerine göre 0-1000TL, 1001-2000TL, 2001-3000TL ve 3001TL ve üzeri aylık geliri olanlar olarak üzere dört ayrı gruba ayrılmıştır. Araştırmada belirlenen dört ayrı gelir grubu için amaçlı örneklem seçildiğinden bu grupların eşit oranda temsiliyeti hedeflenmiştir. Buna göre her bir gelir grubu yaklaşık 150 kişiyle temsil edilmektedir. Araştırma bulguları öncelikle gelir düzeyleri ile ilgili veriler üzerinden tartışılacaktır. Katılımcıların gelir düzeyleri ile eğitim düzeylerinin dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Katılımcıların Gelir Düzeyi ile Eğitim Düzeyleri Dağılım Tablosu

	Eğitim Durumu			Toplam	
	İlköğretim	Lise	Lisans ve üstü		
Gelir (TL)	0-1000	39	63	49	151
	1001-2000	35	60	57	152
	2001-3000	16	42	92	150
	3001’den fazla	6	29	117	152
Toplam	96	194	315	605	

Gelir düzeyi ile eğitim düzeyleri dağılım tablosunda görüldüğü gibi, ilköğretim düzeyinde eğitim alanlar alt gelir gruplarında toplanmış, bu durumun tersinin ise lisans ve üstü eğitim alanlar için geçerli olduğu saptanmıştır. Gelir düzeyleri ile eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuş, eğitim düzeyi arttıkça gelir düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır ($p < .05$).

Anti-Aging Uygulama Pratikleri

Katılımcılara örnek vermeden genç ve güzel görünmek için herhangi bir uygulama yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların yarısından fazlası ($n = 317$) genç ve güzel görünmek için yaşlanmayı önleyici herhangi bir uygulama yapmadığını belirtmiştir ancak anketin ilerleyen bölümlerinde bu uygulamalar tek tek sorgulandıklarında katılımcıların tümünün saç boyama, güneşten korunma veya yüz kremi kullanma gibi uygulamaların en az birini yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Bu durumda kadınların yaygın olarak yaptıkları uygulamaları gençlik ve güzellik uygulamaları olarak kabul etmedikleri görülmektedir. Bu durum göz ardı edilerek katılımcıların yaşlanma karşıtı uygulama yapma durumları gelir durumuna göre

karşılaştırılmış, gelir düzeyi en yüksek olan grubun yaşlanma karşıtı uygulamaları en fazla yaptığı ortaya çıkmıştır (%62,5). Ortalama aylık geliri 2001-3000 lira olan ikinci gelir grubu arasında bu uygulamaları yaptığını söyleyenler %41, üçüncü ve dördüncü gelir grubunda ise %43 olarak saptanmıştır. Gelir düzeyi ile yaşlanma karşıtı uygulama yapma sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Gelir düzeyi arttıkça kadınların yaşlanma karşıtı uygulamalar olarak kabul ettikleri uygulamaları (saç boyama, güneşten korunma dışındaki uygulamalar) daha sık yaptıkları görülmüştür.

Anti-Aging Uygulamalarına Harcanan Para

Katılımcılara herhangi bir gençlik ve güzellik uygulaması için para harcıyıp harcamadıkları, harcıyorlar ise bunun miktarı sorulmuştur. Katılımcıların %15,8'i (n = 96) gençlik ve güzellik için hiç para harcamadıklarını belirtmişlerdir. Gençlik ve güzellik için harcanan para kadar hangi gelir gruplarının ne kadar para harcadığı da araştırmanın ortaya koymayı amaçladığı önemli verilerden biridir. Katılımcıların kalan %84,2'sinin genç ve güzel görünmek için gelir grubuna göre aylık harcadıkları paraya ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Gelir Gruplarına Göre Genç ve Güzel Görünmek İçin Harcanan Para Dağılımı

Gelir grubu	Genç ve güzel görünmek için harcanan para (aylık/TL)					Toplam
	<50	51-100	101-150	151-200	>201	
1-1000	105	12	6	2	2	127
1001-2000	83	23	8	5	1	120
2001-3000	60	33	19	8	3	123
3001'den fazla	54	33	31	14	7	139
Toplam	302	101	64	29	13	509

En alt gelir grubuna ait katılımcıların %82,6'sı, ikinci alt gelir grubuna ait katılımcıların %69'u, üçüncü gelir grubuna ait katılımcıların %48,8'i, en üst gelir grubuna ait katılımcıların ise %38,8'i gençlik ve güzellik için en az parayı (50TL'den az) harcadıklarını belirtmişlerdir. Ayda 50 TL veya daha az harcama yapan kişilerin oranı gelir düzeyi arttıkça azalmaktadır. En yüksek harcama grubu olarak kabul edilen, ayda 201 TL'den fazla harcayanlar ise bu soruya yanıt verenlerin yüzde birinden azdır. Gelir seviyeleri ve gençlik ve güzelliğe harcanan para ilişkisi paralellik göstermektedir ancak fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu soruya katılımcıların %15,9'u (n = 96) yanıt vermemiştir, bu durumun istatistiki sonucu etkilediği düşünülmektedir.

Gelir Düzeyine Göre Anti-Aging Pratikleri

Katılımcılara önemli buldukları yaşlanma karşıtı uygulamalar sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre en önemli görülen yaşlanma karşıtı gençlik ve

güzelliğe yönelik uygulamalar sırasıyla güneşten korunma, yaşlanma karşıtı kremler ve saç boyamadır. En önemsiz bulunanlar ise botoks, ozon tedavisi ve lazer uygulaması gibi profesyonel uygulamalardır. Gençlik ve güzellik uygulamalarının yapılma sıklığı sorgulanmış, yanıtların yukarıda verilen ve önemli görülen uygulamaların sırası ile eşleştikleri görülmüştür. Daha önce belirtildiği gibi araştırma birçok anti-aging uygulamasını kapsamaktadır, ancak yanıtlarda belirtilen uygulama sıklıkları doğrultusunda en sık yapılan uygulamalar olan dış görünüme yönelik uygulamalar, yüz kremi kullanımı, güneşten korunma ve saç boyatma olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırma bulguları tartışılırken bu üç uygulama ile ilgili olan veriler tartışılacaktır.

Genç ve güzel görünmek için yapılan uygulamalardan yaşlanma karşıtı yüz kreminin düzenli kullanımının gelir durumu ile ilişkisi sorgulanmıştır. Buna göre gelir düzeyi en yüksek olan grupta her gün yüz kremi kullananların oranı %61 iken bu oran gelir düzeyi azaldıkça azalmakta, gelir düzeyi en altta olan grup için bu oran %29'a düşmektedir. Yüz kremi uygulaması, genç ve güzel görünmek için yapılan en yaygın uygulamalardan biridir. Daha genç bir cilt hedefi ile kırışıklığa karşı kullanılması önerilen yüz kremi uygulaması görsel medyada sıklıkla yer almakta (Sezgin, 2010) ve kozmetik pazarında önemli bir payı bulunmaktadır. Yüz kremlerinin düzenli kullanılması ise düzenli harcama gerektirmektedir. Bu bağlamda hem uygulamanın yaygınlığı hem de pazar ilişkisi açısından araştırmada beklenen bulgularla karşılaşmıştır.

Katılımcılara güneşten korunma uygulamaları yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Ancak bu konu ayrıntılı sorgulanmamıştır. Güneşten kaçınma, şapka kullanımı ve koruyucu krem kullanımı bu uygulamaların arasında sayılabilir. Güneşten korunma uygulaması ile gelir düzeyi arasındaki ilişki karşılaştırılmış, aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güneşten korunma uygulamasının sıklığı gelir düzeyi arttıkça artmaktadır. Güneşten korunmayı sık sık ve her gün uygulayanlar bu soruya yanıt verenlerin %48'i, hiç ve nadiren güneşten korunanlar ise %31'ini oluşturmaktadır. Güneşten en fazla korunduğunu belirten grup gelir düzeyi en yüksek grup (%29) ve gelir düzeyi ikinci yüksek gruptur (%28). Gelir düzeyi en düşük gruptan güneşten korunanların oranı ise %20'dir. Bu dağılım içinde güneşten hiç korunmayanlar içinde en yüksek grubu, gelir düzeyi en düşük grup (%37) oluşturmaktadır. Katılımcıların %74'ü güneşten korunmanın önemli ve çok önemli olduğunu düşünmektedir. Güneşin cildi yaşlandırmasının yanı sıra cilt kanserine yol açması bu konuya farklı bir anlam kazandırmaktadır. Güneş ışınlarına maruziyet ile kanser arasında görülen ilişki belli bir bilinç ve eğitim düzeyi gerektirmektedir. Katılımcıların eğitim düzeylerinin Türkiye ortalamasının üzerinde olmasının sonuçları etkilemiş olması muhtemeldir.

Tablo 3

Gelir Düzeyi ile Güneşten Korunma Uygulaması Karşılaştırılması

	Güneşten korunma uygulaması sıklığı					Total	c ²	df	p
	Hiç	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her gün				
Gelir (TL)									
0-1000	45	21	26	40	19	151	38.53	12	.000
1001-2000	28	17	40	25	36	146			
2001-3000	31	15	21	44	39	150			
>3000	17	14	36	40	45	152			
Total	121	67	123	149	139	599			

Genç ve güzel görünmek için yapılan uygulamalardan en yaygın olanlarından biri saç boyamadır. Tüm gelir gruplarından katılımcıların sadece %10'u bu uygulamayı hiç yapmadıklarını belirtmiştir. Saçını hiç boyamadığını ifade eden kişilerin %40'ı en alt gelir grubunda, %36,7'si ise ikinci alt gelir grubundadır.

Anti-Aging ile İlgili Düşünceler

Bireylerin bir duruma karşı davranış eğilimleri, o konu hakkındaki düşünceleriyle şekillenmektedir. Bu nedenle katılımcılara anti-aging ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Buna göre yaşlanma karşıtı uygulamaların boşa harcanan para olduğunu düşünenler, katılımcıların %28,7'sidir. Bu soruya kararsızım yanıtını verenler %34'tür.

Anti-aging uygulamalarının yaşam süresi ile ilişkisi sorgulanmış, anti-aging uygulamalarının yaşam süresini uzatacağı ifadesine katılanların oranı sadece %19,3 olarak bulunmuştur. Yaşlanma karşıtı uygulamaların yaşam süresini uzattığına katılmayanlar ise %53,6'dır. Bu oran katılımcıların yarısından fazladır ve anti-aging uygulamalarının yaşamı uzattığına kadınların önemli bir oranının inanmadığı söylenebilir. Bu soruya katılımcıların %28'i ise "kararsızım" yanıtı vermiştir. Yaşamı uzatması muhtemel olan düzenli egzersiz ve sağlıklı beslenme gibi uygulamalar, medyada güzelliğe yönelik olan krem kullanımı, estetik operasyonlar gibi uygulamaların gölgesinde kalmakta ve anti-aging uygulaması olarak sunulmamaktadır (Sezgin, 2010). Bu nedenle katılımcıların büyük çoğunluğunun, konuyu ya gençlik-güzellik uygulaması olarak görmekte olduğu ya da bu uygulamaların yaşamı uzattığı konusunda tereddüte düşmekte olduğu söylenebilir. Öte yandan anti-aging uygulamalarının sağlıklı yaşam ile ilişkisi konusunda da katılımcıların düşünceleri önemlidir. Katılımcıların %35,4'ü anti-aging uygulamalarının sağlıklı yaşamı sağladığı düşüncesindedir. Bu soruya kararsızım diyenler ise %26,4 olarak bulunmuştur. Diğer sorularda olduğu gibi anti-aging yaklaşımının iddia ettiği sağlıklı ve uzun yaşam vaadi, azımsanamayacak oranda kadını ikna edememiş görünmektedir.

Anti-aging uygulamalarında çoğunlukla maddi kaynak gereklidir. Bu konuda katılımcıların düşünceleri sorgulanmıştır. Katılımcıların yarıdan fazlasının (%54) genç ve güzel kalmanın maddi koşullara bağlı olduğu fikrinde olduğu görülmüştür. Çarpıcı bir şekilde en yüksek gelir düzeyine sahip grup, tüm gruplar içinde bu soruya "katılıyorum" yanıtını en fazla oranda veren grup olmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Yaşlanma ve yaşlanma karşıtı uygulamalar günümüz tüketim toplumunda piyasa koşullarından derinden etkilenmektedir. Bu nedenle yaşlanma karşıtı uygulamalar konusu ele alındığında genellikle konunun ekonomik ve toplumsal boyutu gün yüzüne çıkmaktadır. Bu yönüyle anti-aging tartışılan ve eleştirilen bir konudur. Bu eleştirilerin en önemlilerinden biri, anti-aging yani yaşlanmanın önlenmesi, insan yaşamı için çok önemliyse, etik olarak toplumun her kesiminin bu uygulamalara erişebilir olması gerektiği yönündedir. Oysa günümüz toplumlarında alınıp satılabilen ya da bir pazar hâline gelen anti-aging uygulamalarının toplumun her kesimine ulaşması mümkün gözükmemektedir (Binstock & Fishman, 2010; Petersen & Seear, 2009). Çünkü yaşlanma karşıtı uygulamaların yapılabilirliği bireylerin sosyal ve ekonomik koşullarıyla ilgilidir. Bu nedenle bu çalışmada da kadınların gelir seviyelerinin yaşlanma karşıtı uygulamalara yönelik pratikleri üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Anti-aging uygulamalarının ekonomik koşullarla ilgili olduğu katılımcıların görüşleriyle de desteklenmektedir. Kadınların yarısından fazlası genç ve güzel kalmanın maddi koşullara bağlı olduğu görüşündedir. Ayrıca bu uygulamaların piyasaya ve tüketime yönelik uygulamalar olduğu görüşü de ortaya çıkmaktadır ve bu nedenle anti-aging'in sağlık ve gençlik konusundaki faydaları kadınların önemli bir kısmı tarafından sorgulanmaktadır. Araştırmada gelir düzeyi arttıkça, kadınların anti-aging'in maddi koşullarla ilişkili olduğu inancı artmaktadır.

Gençlik ve güzelliğe yönelik uygulamalar olarak algılanan, güneşten korunma, yüz kırışıklıklarının önlenmesi için krem kullanımı, saç boyama gibi uygulamaların yapılma sıklığı beklenileceği üzere gelir düzeyi arttıkça artmaktadır. Ancak araştırmanın bulgularına göre gelir seviyesine bakılmaksızın özellikle az masraf gerektiren anti-aging uygulamaların kadınlar arasında yaygın olarak uygulandığı görülmüştür. Botoks, ozon tedavisi, lazer gibi anti-aging uygulamalarının kullanımı ise görüşülen kadınlar arasında yaygın değildir. Botoks, ozon tedavisi, lazer gibi uygulamaların yaygın olmaması, bu uygulamaların pahalı olmasından ve kadınların pahalı olan uygulamaları yapmadıkları ya da nadiren yaptıkları gibi bir sonuç yaratmaktadır. Ancak, çalışmada geliri çok yüksek kesimlere ulaşamamış olması nedeniyle böyle bir sonuç çıkabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Batı kültüründe ideal güzellik algısı, pürüzsüz, lekesiz ve yumuşak bir yüzdür. Deri yaşlanmasına yönelik kaygılar bedenün görünümüyle de birleşmektedir (Chrisler, 2007; Kligman & Koblenzer 1997; Kumbasar & Gündoğar, 2009; Vincent, 2008). Yüz kremi uygulaması ve güneş ışınlarının cildi yaşlandırdığı yaygın bir kanı olduğundan güneşten korunma önemli anti-aging uygulamaları olarak ortaya çıkmıştır. Güneşten korunmanın en önemli ve en sık yapılan uygulama olarak saptanmasının araştırmanın Antalya'da yapılmış olması ile ilişkisi göz ardı edilmemelidir. Antalya yılın büyük bölümünün güneşli olduğu bir bölge olması itibarıyla Türkiye'de güneş ışınlarına

en fazla maruz kalınabilecek yerleşim yerlerinden biridir. Ancak bu araştırmanın bulgusunun önemini azaltmaktan ziyade daha da arttırmaktadır.

Genel olarak ise araştırmanın sonuçları hangi gelir seviyesinden olursa olsun kadınların, yaşlanma karşıtı uygulamalar yapma eğiliminde olduklarını ortaya çıkmaktadır. Bu uygulamaları yapış sıklıkları uygulamalara verilen önem dereceleri ve harcanan para ise katılımcıların gelir ve eğitim seviyesi arttıkça artmaktadır. Kadınların anti-aging uygulamalarına aylık olarak harcadıkları para genellikle azdır (ayda 50 TL'den az). Orta gelir seviyesinde ve üst gelir seviyesinde bu miktar biraz daha artmakta ve harcama oranları birbirine yaklaşmaktadır.

Bu araştırma ülkemizde bu alanda yapılan ilk araştırma olma özelliğindedir. Araştırmanın bulguları, anti-aging kavramının ve kapsamının kadınlar arasında tam olarak bilinmemekte olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda dış görünüşe yönelik uygulamaların yaşlanma karşıtı uygulamalar olarak yaygın olarak yapıldığı ve kozmetik tüketimin kadınlar arasında genç kalmak için en önemli araç olarak kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda bu konuda toplumun anti-aging algısını ele alan daha kapsamlı araştırmaların yapılmasına ihtiyaç vardır. Aynı zamanda yaşlanma karşıtı uygulamaların bu tür deriye ya da dış görünüşe yönelik uygulamalardan çok daha fazla ve farklı uygulamaları içerdiğinin de ortaya konulması ve bu konuda toplumun bilgilendirilmesi için gerekli sosyal eğitim çalışmalarının da yapılması gereklidir.

Received: May 14, 2016

Revision Received: December 13, 2016

Accepted: December 20, 2016

OnlineFirst: December 30, 2016

Copyright © 2016 • Istanbul University Department of Sociology

tjs.istanbul.edu.tr/en

DOI 10.16917/iusosyoloji.284532 • December 2016 • 36(2) • 405–410

Extended Abstract

Anti-Aging Practices of Women with Different Economic Statuses*

Nilüfer Korkmaz Yaylagül¹
Akdeniz University

Gülgün Gündüz³
Akdeniz University

Suzan Yazıcı²
Akdeniz University

Cem Oktay Güzeller⁴
Akdeniz University

Abstract

The concept of anti-aging consists of several themes, such as practices that promote health, surgical procedures, and medical interventions. These practices and the sociological dimensions of anti-aging have not been widely researched in Turkey. As such, the need exists for research in the field of anti-aging. This research aims to compare the anti-aging practices of women with different socioeconomic statuses. A total of 605 face-to-face interviews have been conducted in Antalya whereby the respondents' views and practices of anti-aging were compared against their income. The results of the study reveal the perception of anti-aging to be practices towards youth and beauty. The expenditures and frequency of anti-aging practices were related to respondents' income.

Keywords

Anti-Aging • Youth • Beauty • Wellness • Woman

* The preparation of this paper was supported in part by the Department of Scientific Research Projects of Akdeniz University.

1 **Correspondence to:** Nilüfer Korkmaz Yaylagül (Asst Prof), Department of Gerontology, Faculty of Literature, Akdeniz University, Antalya 07058 Turkey. Email: niluferyaylagul@akdeniz.edu.tr

6 Department of Gerontology, Faculty of Literature, Akdeniz University, Antalya 07058 Turkey. Email: dottorsuzan@gmail.com

7 Department of Biology, Faculty of Science, Akdeniz University, Antalya 07058 Turkey. Email: gulgungunduz@akdeniz.edu.tr

8 Department of Gastronomy and Culinary Arts, Faculty of Tourism, Akdeniz University, Antalya 07058 Turkey. Email: cemguzeller@akdeniz.edu.tr

Citation: Korkmaz Yaylagül, N., Yazıcı, S., Gündüz, G., & Güzeller, C. O. (2016). Anti-Aging practices of women with different economic statuses. *Turkish Journal of Sociology*, 36, 405–410.

Demographic aging is a worldwide phenomenon that more or less affects all countries. Aging is the process where physical changes and deterioration of bodily functions occur. Humans try to minimize these losses so they can be healthy and active during their later years. Thus they try and use certain anti-aging practices. The concept of anti-aging has received more attention over the last 20 to 30 years, and is among the fastest growing specializations since then (Mykytyn, 2008). The concept of anti-aging became more popular in the cosmetic and wellness sector, and therefore anti-aging implies practices towards staying young and well (Haber, 2001). The enormous growth of the anti-aging economy draws attention. A literature review about anti-aging in Turkey shows that the main research was carried out in the area of geriatrics, nursing, cosmetics, and management. Research within the social sciences has been done mainly over consumption, the body, media, and women (Atik & Örtten, 2008; Doğan, 2010; Eren, 2007; Ersöz, 2010; Mortaş, 2008; Odabaş, 2008; Oğuz, 2005).

Youth and beauty are appreciated in modern society, where aging and old-age related changes are seen as undesirable. The appearance of the skin is an important indicator of age, status, and prosperity and has social meaning (Gupta & Gilchrest, 2005; Kligman & Koblenzer, 1997; Kumbasar & Gündoğar, 2009). Therefore, this research aims to discuss anti-aging practices that affect the appearance. Skin care, sun protection, and hair coloring have been found to be the most popular anti-aging practices and have been included in the analysis. Women are the target and main consumers in the anti-aging economy. Therefore, the research is based on the views and attitudes of adult women who consider anti-aging practices related to appearance.

Method

This quantitative research was designed to be cross-sectional, descriptive, and prospective. The interviews were gathered between March and July of 2013 in Antalya. A structured questionnaire was used to interview 605 women over the age of 18, and it consists of two parts. Questions about respondents' demographics were asked in the first part, and questions concerning anti-aging practices were asked in the second part. Approval was received from an ethics committee. Descriptive statistics were used to profile the sample. All analyses were performed using SPSS 16.0 for Windows. Statistical significance was declared at $p < .05$.

Results

A total of 605 respondents over the age of 18 were included in the study. The mean age was 35 years old ($SD = 12.4$, range between 18 and 83). The majority (52.1%, $n = 315$) had a higher education, 32.1% ($n = 194$) had secondary school education, and 15.9 % ($n = 96$) had primary school education. The respondents were

grouped into four categories according to their monthly incomes. Categories were grouped as 0-1,000 Turkish Lira (TL), 1,001-2,000TL, 2,001-3,000 TL, and over 3,000TL income per month; a minimum of 150 respondents from each category were included using purposive sampling. Study results have been discussed and compared according to respondents' income levels. Their education and the monthly income levels were compared, and a statistically significant relation was found ($p < .05$). A higher level of education related to a higher level of income. More than half of the respondents answered negatively to the question of whether they practice any anti-aging. However, the answers for the questions that followed showed that all respondents practice some kind of anti-aging activity but they do not consider these practices specific for anti-aging. The relation between the amount of money spent for anti-aging and monthly income has been compared. The group with the highest income spends the highest amount of money on anti-aging practices. The relation was statistically significant ($p < .05$). They were asked which anti-aging practices they believed to be most important, as well as which practices they used most. Sun protection, skin care, and hair coloring were among the most popular practices, while professional practices such as ozone therapy, Botox, and laser treatments were used the least. They were asked how much money they spent on anti-aging, and 15.8% of the respondents ($n = 96$) revealed not spending any money on anti-aging practices. Around half of the respondents ($n = 302$) mentioned spending less than 50 TL per month on anti-aging practices. Among all the respondents, 28.7% believe that anti-aging practices are just a waste of money, 19.3% believe that anti-aging practices could enhance the quality of life, and 35.4% believe that anti-aging practices guarantee a healthy life. More than half of the respondents believe that financial conditions are important for staying young and beautiful. The group with the highest income per month supported this statement the most.

Sun protection was one of the most valued practices. Approximately 75% of the respondents believe sun protection is an important practice, yet only 69% protect themselves from the sun regularly. The group with the highest income protect themselves the most.

Discussion

Practices that fight old age and the appearance of old-age are affected by the market conditions of consumer society. In order to gain insight into this issue, the economic and social aspects of anti-aging need to be investigated closely. The availability and accessibility of anti-aging practices are closely related to an individual's socioeconomic conditions. This research aims to investigate the effect of income on anti-aging practices. The respondents' answers support the relation between economic resources and anti-aging practices. Sun protection is perceived as

one of the most important anti-aging practices. The reason behind this could be that the study was carried out in Antalya, the city with the highest sun exposure in Turkey. Skin care and hair coloring are among the two other practices that were mentioned as important and most often practiced. Even though they did not view their practices towards youth and beauty as anti-aging practices, all women from various income groups with different ages and educational levels were found to practice anti-aging to some degree. However, the women questioned the benefits of anti-aging practices in terms of health and youth.

The concept of anti-aging and its determinants are ambiguous, and the result of this study reveals no consensus exists among the women about what they consider anti-aging practices to be.

Kaynakça/References

- Atik, D. & Örtten, T. (2008). İdeal beden imgesini oluşturan sosyal ve kurumsal faktörler ve bu idealin bireyler üzerindeki etkileri. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 25(1), 17–35.
- Bains, W. (2008). Steam engine time: A review of ending ageing by Aubrey de Grey. *Bioscience Hypotheses*, 1(6), 281–285.
- Belek, İ. (2001). *Sosyal devletin krizi ve sağlığın ekonomi politiği*. Ankara: Sorun Yayınları.
- Binstock, R. H., & Fishman J. R. (2010). Social dimensions of anti-ageing science and medicine. In D. Dannefer & C. Phillipson (Eds.), *The Sage handbook of social gerontology* (pp. 472–482). London, UK: Sage.
- Büken, N. & Büken, E. (2003). Yaşlanma olgusu ve tıp etiği. *Geriatrici*, 2(6), 75–79.
- Cankurtaran, M. (2006, Eylül). *Yaşlılık, yaşlanma mekanizmaları, antiaging ve yaşam tarzı değişiklikleri*. 7. Ulusal İç Hastalıkları Kongresi'nde sunulan bildiri, Türkiye İç Hastalıkları Uzmanlık Derneği, Belek, Antalya. <http://www.tihud.org.tr/uploads/content/kongre/7/7.15.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Cankurtaran, M. (2008). Geriatriye karşı anti-aging. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 28(6), 110–114.
- Cardona, B. (2008). Healthy ageing policies and anti-ageing ideologies and practices: On the exercise of responsibility. *MedHealthCare and Philosophy*, 11, 475–483. <http://dx.doi.org/10.1007/s11019-008-9129-z>
- Chrisler, J. C. (2007). Body image issues of women over 50. In V. Muhlbauer & J. C. Chrisler (Eds.), *Women Over 50* (pp. 6–25). New York, NY: Springer.
- Cicirelli, V. G. (2011). Elders' attitudes toward extending the healthy life span. *Journal of Aging Studies*, 25(2), 84–93.
- Clark, B. F. (2008). Healthy human ageing. *New Biotechnology*, 25(1), 13–15.
- Çıngı, H. (1994). *Örnekleme kuramı* (2. basım). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Doğan, S. Y. (2010). Tüketim kültüründe kadın bedeninin idealize edilmesine yönelik kadın algılamaları ve tüketim davranışlarıyla ilişkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 51–59.

- Eren, G. (2007). *Reklamlarda tüketim kültürü değerlerine göre bedeni düzenleyen söylemler* (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Ersöz, A. G. (2010). Tüketim toplumunda sıfır beden söylemi: Neden ve sonuçları üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(2), 37–53.
- Fishman, J. R., Binstock, R. H., & Lambrix, M. A. (2008). Anti-aging science: The emergence, maintenance, and enhancement of a discipline. *Journal of Aging Studies*, 22(4), 295–303.
- Fishman, J. R., Settersten, R. A., Jr, & Flatt, M. A. (2010). In the vanguard of biomedicine? The curious and contradictory case of anti-ageing medicine. *Sociology of Health & Illness*, 32(2), 197–210.
- Franco, O. H., Karnik, K., Osborne, G., Ordovas, J. M., Catt, M., & van der Ouderaa, F. (2009). Changing course in ageing research: The healthy ageing phenotype. *Maturitas*, 63(1), 13–19.
- Gupta, M. A., & Gilchrist, B. A. (2005). Psychosocial aspects of aging skin. *Dermatologic Clinics*, 23(4), 643–648.
- Haber, C. (2001). Anti-aging: Why now? A historical framework for understanding the contemporary enthusiasm. *Generations*, 25(4), 9–14.
- Holliday, R. (2009). The extreme arrogance of anti-aging medicine. *Biogerontology*, 10(2), 223–228.
- Keleştimur, F. (2002). Yaşlanma önenebilir mi? *I. Ulusal Geriatri Kongre Kitabı* içinde (s. 141–142). Belek-Antalya.
- Kligman, A. M., & Koblenzer, C. (1997). Demographics and psychological implications for the aging population. *Dermatologic Clinics*, 15(4), 549–553.
- Koçoğlu, D. & Akın, B. (2009). Sosyoekonomik eşitsizliklerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve yaşam kalitesi ile ilişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2(4), 145–154.
- Köse, H. (2011). Tüketim toplumunda bir sosyal beden kurgusu olarak kadın. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(4), 76–89.
- Kumbasar, H. & Gündoğar, D. (2009). Deri yaşlanması ve yaşlılığa psikososyal bakış. *Türkiye Klinikleri Journal of Dermatology Special Topics*, 2(2), 1–7.
- Mortaş, N. (2008). *Anti-aging söyleminin eleştirel bir değerlendirmesi: Michel Foucault ve Susan Sontag'ın çalışmalarının uygunluğu* (Yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Mykytyn, C. E. (2008). Medicalizing the optimal: Anti-aging medicine and the quandary of intervention. *Journal of Aging Studies*, 22(4), 313–321.
- Nazlı, A. (2006). Bedenin ölümü: Modern öncesinden postmoderne beden ve ölüm. *Ege Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 16, 1–15.
- Neilson, B. (2012). Ageing, experience, biopolitics: Life's unfolding. *Body & Society*, 18(3-4), 44–71.
- Odabaş, S. (2008). Güzelliğin on para etmez şu estetik cerrahlar olmasa: Medyada beden politikalarının temsili. *Kültür ve İletişim*, 11(1), 53–72.
- Oğuz, G. Y. (2005). Bir güzellik miti olarak incelik ve kadınlarla ilgili beden imgesinin televizyonda sunumu. *Selçuk İletişim*, 4(19), 31–37.

- Petersen, A., & Seear, K. (2009). In search of immortality: The political economy of anti-aging medicine. *Medicine Studies*, 1(3), 267–279.
- Sezgin, D. (2010). Yaşam tarzı önerileri bağlamında sağlık haberlerinin analizi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 52–78.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2014). *Türkiye İstatistik Kurumu Nüfus Verileri, 2014*. www.tuik.gov.tr adresinden edinilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). *Türkiye İstatistik Kurumu Toplumsal yapı ve Cinsiyet İstatistikleri, 2015*. www.tuik.gov.tr adresinden edinilmiştir.
- Vincent, J. A. (2007). Science and imagery in the ‘war on old age’. *Ageing and Society*, 27(6), 941–961.
- Vincent, J. A. (2008). The cultural construction old age as a biological phenomenon: Science and anti-ageing technologies. *Journal of Aging Studies*, 22(4), 331–339.